

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisev ne vračamo. Telefon ureda. 312.

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

## Konec šolske samouprave.

Ne oziraje se na režim, ki je bil na vladi, smo zastopali vedno neomajano načelno stališče organizacije glede ločitve prosvetne uprave od politične državne uprave in smo se zavzemali za samoupravne, samostojne prosvetne oblasti, katerih potrebo narekujejo izključno kulturni in prosvetni oziri.

Politika je črtala tudi v tem oziru svoje brezobzirne poteze čez vse utemeljene strokovne ozire. Naš boj je bil v tem oziru dosleden in ostane dosleden, ker smo prepričani, da pade končna odločitev v tem oziru šele s šolskim zakonom in še po tem zakonu ne izpustimo te točke iz svojega programa, ker smo trdno uverjeni, da so naše zahteve utemeljene in mora naš stan zmagati in prodreti prej ali slej s to zadevo.

Učiteljstvo se je posebno vztrajno borilo proti podreditvi političnim šefom, velikim županom.

V zadnjem Uradnem listu so pa objavljene odločbe v gorenejem oziru, ki povsem nasprotujejo našemu stališču in zahtevi.

### Likvidacija in razdelitev samostojnih prosvetnih, kulturnih oblasti.

O tem vprašanju je bil izdan sledeči odlok:

#### Odločba o oblastnih prosvetnih oddelkih.

Na podstavi člena 274. finančnega zakona za leto 1924/25. kakor tudi členov 3. in 25. zakona o občni upravi odreja: V vsaki oblasti naj se ustanovi v sestav županijske uprave prosvetni oddelek.

Temu oddelku načeljuje prosvetni inšpektor ministrstva za prosveto, ki je referent velikega župana.

Oddelek se deli na dva odseka: 1. na odsek za srednji in strokovni in 2. za osnovni pouk.

Šefa odsekov sta inšpektor za srednje in strokovne in inšpektor za osnovne šole.

Če v oblasti ni toliko srednjih šol, da bi se postavil poseben inšpektor za srednji in strokovni pouk, opravlja referent velikega župana obenem službo inšpektorja za srednji in strokovni pouk.

Če je v poedinah oblastih kaj znanstvenih zavodov, opravlja posle glede njih inšpektor za srednji pouk, odnosno referent velikega župana.

Za izdelovanje proračuna, njegovo izvajanje in za vse ekonomsko finančne stvari je treba ustanoviti poseben odsek s šefom.

Število ostalega konceptnega in pisarniškega osebja se odreja po potrebi v mejah proračuna.

V Beogradu, dne 24. julija 1924.; P. br. 7368. Minister za prosveto: Pribečević s. r. — Razglašena v »Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« št. 178, izdanih dne 6. avgusta

1924. (Prilog XXXVII.—1924.) — Uradni list, št. 75. od 12. avgusta 1924. nar. štev. 232.

#### Zopetna združitev prosvetne uprave z drž. politično upravo.

Občutnejši udarec za učiteljstvo je izročitev in podreitev prosvetne, šolske uprave nestrokovnjakom, ki se je izvršila s sledečim odlokom:

#### Odločba o prenosu poslov prosvetnih oddelkov pokrajinskih uprav v likvidaciji v področje oblastnih velikih županov.

Na podstavi člena 134. ustave in člena 25. zakona o občni upravi z dne 26. apr. 1922., nadalje odločbe ministrskega sveta z dne 28. novembra 1923., P. br. 8974, odrejam:

V področje oblastnih velikih županov se prenašajo nastopni posli prosvetnih oddelkov pokrajinskih uprav v likvidaciji: Oblastni veliki župani:

a) postavljajo zvaniki in služitelje v začasno službo in kontraktualne uslužbenice (dnevničarje) po prvem in drugem odstavku člena 130. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbenicah, izvzemši one pri državnih gledališčih in na visokih šolah;

postavljajo služitelje (člen 52. istega zakona);

premeščajo zvaniki in služitelje v mejah oblasti, jih postavljajo na razpoloženje, odločajo o prestopu službe na podstavi zakona ali po njih volji;

odločajo o pokojninskih prejemkih onih uslužbencev, ki jih postavljajo veliki župani;

b) odločajo o prestopu na višjo stopnjo osnovne plače in stanarine vseh uslužbencev (uradnikov zvanikov in služiteljev) v oblasti, razen onih, ki so nameščeni pri državnih gledališčih in na visokih šolah (univerzah, visoki tehnični šoli, veterinarski visoki šoli in visoki šoli za trgovino in promet);

nadalje odločajo o 15%nem zvišku njih osnovne plače;

odločajo o izpremembi osebnih in rodbinskih doklad (po člena 41. zakona in uredbi o draginskih dokladah);

izdajajo naloge za izplačilo aktivnih prejemkov na podstavi dekreta;

odločajo o rodbinskih in pokojninskih prejemkih in enomesečnih rednih prejemkih za pogreb in dvomesečnih rednih prejemkih za podporo ob smrti enega izmed teh uslužbencev;

izdajajo naloge za ustanovitev vseh prejemkov po dekretu ali po zakonu;

dovoljujejo akontacije za potne in selitvene stroške vseh teh uslužbencev in izdajajo naloge za izplačilo potnih in selitvenih stroškov po pravilniku;

odobrujejo odsotstvo do 40 dni na leto;

odobrujejo bolovanje do dveh mesecev;

znak. To bi bil tem lažje storil, ker je imel lep zgled na Vuku, ki je na Kopitarjev nasvet naredil iz rusko-cirilskega in srbsko-cirilskega. Potrebno bi bilo to tem bolj, ker zloženki in nj ne označujeta točno toplencev in zavajata k napačni izreki. Ker so Slovenci sprejeli gajico brez presoje, smo v njej dobili tudi napačna znaka za topljenca, ki nam kvarita jezik in bi ju bilo zato treba odstraniti, oziroma zameniti za boljše, enostavni črki.

Kolikor je meni znano, se v narodu topljenca pravilno izrekata po nekih krajih na Gorenjskem, sicer se pa zamenjujeta z različnimi glasovi. Tako sem besedo konj slišal izgovarjati kon (na Gorenjskem), koj (na Dolenjskem), kojn (v Ljubljani). Šola ima nalogo, da uči učenca pravilnega jezika ter jih svari pred napahami; pri topljenicah te naloge ne vrši točno, ker se napačno pisana tudi napačno izgovarjata. Zato bi bilo treba črkopis popraviti, oziroma izpopolniti, v šoli pa učiti pravilne izreke toplencev.

Po sedanjem črkopisu govorena topljenca nista topljenca, ampak jasno ločena dvojna glasova l + j in n + j. Prava topljenca nista dvojna, ampak enotna glasova. Pri njih izreki se jezik

c) zbirajo in urejajo podatke za sestavo proračuna ministrstva za prosveto po potrebah oblasti;

izdajajo naloge za izplačilo v mejah otvorenih kreditov za materialne razhodke in ustanove po pravilih za ustanove in internate za učiteljske;

skrbe za gradnjo, adaptacije in poprave srednjih in strokovnih šol, pa tudi osnovnih, kjer ni organiziranih občin; sklepajo zakupne (najemne) pogodbe v mejah zakona o državnem računovodstvu;

č) dovoljujejo otvoritve vzporednih oddelkov, če se skupno število oddelkov ne poveča;

začasno zapirajo šole zaradi bolezni ali drugih nezgod na predlog strokovnih (sanitarnih, tehničnih) organov;

dovoljujejo uporabo šolskih prostorov v izvenšolske svrhe;

podeljujejo dovolila za izdajanje duplikatov in triplikatov šolskih izprijčeval po sedanjih predpisih;

izvajajo obče predpise o sprejemanju učencev v šolo, o izpitnih taksah, honorarjih učiteljev, o tečajih za neobvezne predmete, razen sprejemanja učencev v šolo ob izpregledu starosti, odrejene z zakonom;

odobravajo izključitve iz šol v svoji oblasti;

odobrujejo dijaške izlete v oblasti;

rešujejo vsa poročila o stanju šol in predlagajo letna poročila ministrstvu;

izvršujejo nadzorstvo nad šolami v oblasti po svojih strokovnih organih;

dajo iniciativo v poslih narodnega izobražanja in izvrševanja občin predpisov o narodnem izobražanju;

Podajajo predloge glede imenovanja izpraševalnih komisij za učiteljsko usposobljenost;

b) pobirajo zaostale prispevke za učiteljski pokojninski sklad, odmerjajo višje prispevke za ta sklad ter nakazujejo in ustavljajo pokojninske prejemke v breme tega sklada.

Vsi ostali posli prosvetnih oddelkov pokrajinskih uprav se prenašajo istega dne v pristojnost ministrstva za prosveto kakor tudi še nedovršeni posli državnih šolskih disciplinskih komisij.

V Beogradu, dne 22. julija 1924.; P. br. 7301. Minister za prosveto: Pribečević s. r. Razglašena v »Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« št. 178, izdanih dne 6. avgusta 1924. (Prilog XXXVII. — 1924.) — Ur. list, št. 75. od 12. avg. 1924. nar. št. 229.

Te odločbe značijo za našo prosvetno upravo zopet novo težkočo, ki jo bomo morali prestati v naši upravi, in kolikor lahko presodimo po sedanjih izkušnjah, bo ta izprememba uprave izvršena na škodo šolstvu in narodne prosvete, ki bo trpela na eni strani zaradi nerazumevanja prosvetnih prilik s strani velikih županov, na drugi strani pa zaradi izmenjavanja

velikih županov z ozirom na politično strankarske izpremembe.

Prosveta bo podvržena še v večji meri strankarskim vplivom nego je bila dosedaj in mesto državni in narodni interesi, bodo imeli še večji vpliv partijski interesi na šolstvo in narodno prosveto — poleg tega, da bo usoda šolstva v rokah nestrokovnjakov, nešolnikov.

Zal, da so gorenje odločbe bile dane javnosti v vednost šele sedaj, a to ne izpreminja našega stališča, ker če bi jih objavili odločujoči faktorji prej, bi izrekli isto svoje mnenje, ki se krije s sprejetimi sklepi slovenskega učiteljstva in resolucijami na zadnji pokrajinski skupščini.

Do danes še ni podal nihče nasprotnih argumentov, ki bi nas prepričali, da je delitev samostojnih prosvetnih oblasti neobhodno potrebna in da je združitev prosvetno-šolske uprave s politično državno upravo potrebna v interesu šolstva in prosvete — mi smo pa že utemeljili in dokazali nasprotno.

## Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

—r Nove persukucije slovenskega šolstva v Italiji. »Giornale di Friuli« priobčuje članek o vprašanju tujerodcev, v katerem poroča, da se je vršila med notranjim ministrom Federzonijem, podtajnikom Spezzottijem in poslancem Pisen-tijem konferenca, na kateri se je razpravljalo o vprašanju tujerodcev. Poslanec Pisen-tij je v zadnjih letih študiral to vprašanje in velja za strokovnjaka. Konferenca se je nadaljevala popoldne. Popoldne je sodeloval tudi naučni minister Casatti. Vse kaže, da se z novim šolskim letom uvede Gentilijev šolski načrt tudi na Goriškem, glasom katerega se naj tudi v drugem letniku ljudskih šol vpelje italijanski jezik. Ker so pa na Goriškem ljudske šole večinoma eno- in dvorazrednice, bi bila s tem zapečatena usoda slovenskega jezika kot učnega jezika na goriških ljudskih šolah.

—r Fašistovsko nasilje. Videmski prefekt je na podlagi goriškega podprefekta prepovedal socijalni tečaj, ki ga je hotela prirediti goriška socijalna zveza pri Sv. Luciji 12., 13. in 14. avgusta. Kot vzrok navaja prefekt, da bi se na tečaju uganjala protidržavna propaganda, kar se je zgodilo po prefektovem mišljenju tudi pri zadnjem planinskem izletu na Nanos. Na ta način se odslej prepovedujejo goriškim Slovincem tudi strogo-kulturne prireditve.

## Ferijalni Savez učiteljstva.

—i Memento in zahvala k II. poč. izletu. Ljubljana! Kakor iz sanj smo se zbudili, vedoč, da je to mesto kraj razstanka. Izpolnjujoč program lanskega leta, smo se zopet zbrali navdušeni, da pohi-

ljencem li: kalj itd. Besede z začetnim li so ločene od besed z začetnim l in istotako besede z začetnim nj od besed z začetnim n, ker se topljenca smatrata za samobitna glasova.

Vsekako je napačno rabiti iz dveh črk zložen znak za en glas, ker zavaja v napačno izreko. Zategadelj bi bilo najbolje, če bi za mehki n vzeli češki ñ. N, za mehki l pa poseben znak, n. pr. za pisavo l, L, za tisk pa l, L, kakor ga v nekaterih razpravah rabi »Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti«, n. pr. v CXXXII. knjigi v Murkovi razpravi »Prvi usporedivači sanskrita sa slovanskim jezicima« ter v Valjavevi »Glavne točke v naglasu književne slovenštine« (namesto češkega ñ je v tel razpravah rabljen n). Enostavna črka za topljenec bi opozarjala, da je glas enoten, ter bi pripomogla k pravilni izreki, ki naj bi jo zlasti v šoli skrbno gojili. Dober pripomoček za to bi bile pravilno govorjene besede in reki s topljenimi glasovi. Ujeti na gramofonski valjec, pri čemer bi se točno označilo, kako je rabiti govorila.

Fr. Štupar.

## LISTEK.

### Slovenska topljenca.

V štiridesetih letih 19. stoletja so Slovenci zamenili bohoričico za gajico, da bi se v pisavi bolj približali drugim enako latinico pišočim Slovanom ter da bi zložene črke nadomestili z enostavnimi. Tega zadnjega namena niso dosegli popolnoma, kajti za topljena l in n sta ostali zloženki li in nj na škodo jasnosti v pisavi in pravilnosti v izreki.

Ljudevit Gaj je svoj črkopis posnel po češki latinici, pri čemer na baš topljenku ni zadosti vpošteval. Čehi topljenega l sploh nimajo več, pač pa jim zelo pogosto rabi topljeni n. Pred i (in é) izrekajo Čehi n vedno topljeno: konik, zato ga v pisavi niti ne ločijo od netopljenega. V drugih primerih znamenjujejo topljeni n s strešico: kún, koňsky. Ker Čehi nimajo topljenega l, je Gaj za ta glas pustil zloženko li ter nalik temu tudi za topljeni n zloženko nj. Ravnati bi bil moral nasprotno. Ker rabijo Čehi za topljeni n črko ñ, kadar je to potrebno, bi bil moral Gaj ta znak prevzeti v hrvatski črkopis, za topljeni l pa določiti poseben

timo v nam neznane kraje naše domovine. Zbirali smo dinarje, ker smo vedeli, da se bodo dvakratno obrestovali, ne- strpno smo čakali čas zopetnega skupne- ga svidenja in odhoda, v svesti si, kako velike važnosti so specijelito za nas po- učna potovanja. 3. avgusta smo se po enem letu zopet snidli v hotelu Tivoli, da zadnjič pregledamo, če je vse pripravljeno in če smo vsi ene misli glede progra- ma in drugi dan jutraj smo se že pomikali proti Beli Krajini in proti delne- mu cilju našega programa: Plitvičkim jezerom. — Ne bom se spuščal v podro- ben opis našega potovanja, to naj bo na drugem mestu. Dolžnost moja je, da se javno zahvalim vsem onim, ki so nam pripravili tako lepe in nepozabne urice. — Iskrena zahvala ge. prof. Franič, last- nici hotela Franič na Plitvičkih jezerih za njeno prijazno gostoljubnost, da smo se počutili pri njej kakor doma, nadalje g. prof. Milanu Ivanoviću iz Pakraca, ki nas je vodil po Plitvicah in v predavanjih ustregel naši radovednosti in poštenu uradu na Plitvicah, ki nam je dal pose- ben poštini avto do Vrhovin. Šibenik: Tovariša zahvala učiteljskemu društvu, v prvi vrsti tov. nadučitelju Luki Miliči- ču in učitelju Marku Maričiću, ki sta nam preskrbeli vse potrebno in nam bila v vseh slučajih vedno na razpolago, iskrena hvala lastniku »Grand hotela Krke« g. Riše- viću za 20% popust, kanoniku g. Tumba- čiću za njegovo predavanje, veroučitelju g. Krsti Stasiću. Najpristranejša zahvala ko- mandantu vojne mornarice kapetanu I. klase g. Vilfanu, ki nam je dal brezplačno na razpolago vojaški parobrod in nam tako omogočil ogled slapov Krke. Na Su- šaku kr. svetniku dr. Marjanu Cukaru, ki nam je preskrbel brezplačno dovoljenje za Reko in Opatijo in ge. grofici Vunjat za prijazno razkazovanje zgodovinskega gradu Frankopana. Zahvaljujemo se tudi »Inšpektoratu drž. žel. Ljubljane«, ki nam je dalo na razpolago poseben železniški voz, katerega smo uporabljali na celem svojem potovanju, jugoslovanska zahvala vsem štabnim častnikom, mučec se rav- no v Šibeniku, ki so nas sprejeli med se, nas pogostili in nam pripravili zabaven večer, zahvala vsem našim neimenova- nim prijateljem, ki so tako bratsko spre- jemali »bratce Slovence«! Hvala vam ju- goslovanska! Ko pridete Vi k nam v Slovenijo, smo vam na razpolago! Ne morem končati, da se ne bi javno poslo- vil od našega Františka, tov. in pisatelja Kuoufeka iz Češko-slovaške, ki je tudi letos prišel med nas, da skupno z nami občuduje lepoto naših krajev in da pre- živi med nami par uric v tov. družabno- sti. Javno se Ti zahvalim v imenu vseh udeležencev poč. izleta za podarjena Tvoja dramatična dela in za krasno sli- ko: »Masarykew rodný dům«. Poslovil sem se od Tebe v imenu vseh v Šibeniku trdno prepričan, da se nam drugo leto zopet pridružiš in potem se pridružimo mi Tebi in Tvojim tovarišem v Tvoji do- movini. »Z Bogom in do svidenja naš ne- pozabni František!« — Končna zahvala tudi vam, drage tovarišice in tovariši, ki ste mi disciplinirano in ob vednem vese- lem razpoloženju sledili tudi ob poznih nočnih urah, ko Vas je piščalka, utrujene pozvala k odhodu; s tem ste ponovno do- kazali vsestransko zaupanje v moje vod-

stvo in še z večjim zadovoljstvom in vese- ljem bom deloval za idejo poč. izleta. Tov. zahvala za Vaša darila v Opatiji, ki me bodo v poznejših letih spominjala na na- ša potovanja in na Vas! S ferijalno jugo- slovanskim pozdravom Vaš Mrovičje. NB.: Cilj III. poč. izleta bo drugo le- to na Kosovo polje in program utrdimo na pomladanskem sestanku v Konjicah! — Do svidenja!

## Splošne vesti.

### IZJAVA.

Znani slaboinformirani in mnogo- besedni informator Slovenca skuša iz- rabiti sebi v prid sedanjí položaj in spu- šča potom svojih »zvez« v Slovenca svoje »race«, s katerimi skuša predvsem omajevati položaj posameznih oseb iz vodstva organizacije ter jih slika, kakor bi izrabljali svoje položaje le sebi v prid.

Dasi ni niti posamezniku niti ce- lotnemu vodstvu potreba nikake obram- be, ker ima dovolj zadoščenja v zaupa- nju, ki mu ga je izrekla delegacija na pokrajinski skupščini, vendar pribijamo sledeče izmišljotine dopisnika:

1. Proti imenovanju učiteljice v Mo- stah je organizacija vložila svoj protest in smatra zadevo za osebno zadevo pro- tektorja, če se je izvršilo imenovanje drugače, kar je širši javnosti dovolj znano.

2. Lista za upraviteljska mesta v Ljubljani je netočna in gladko izmišlje- na, najmanj pa je neosnovano sumni- čenje proti strokovnemu tajniku tov. R. Dostalu, ki je bil v času, ko se je o tem vprašanju govorilo, na dopustu, iz če- sar je razvidna tudi laž, da je kdo liste videl pri njem.

3. Mesto višjega šolskega nadzor- nika za ljubljansko oblast še dolgo ne bo prosto po želji dopisnika in je pod- tikanje osebnih ambicij uredniku »Učit. tov.« tov. Ivanu Dimniku podlost, ki se obsoja sama, kakor se je obsodilo pod- tikanje, da ima od min. Pribečevića že podpisan dekret za upraviteljsko mesto v Ljubljani — ko niti kompetiral ni na nobeno mesto.

Vsa podtikanja članom vodstva or- ganizacije imajo prozoren namen, ki pa se bo ubil sam. Vodstvo organizacije je že čisto izjavilo, da ne mara članov, ki pristopajo v organizacijo zgolj zaradi tega, da dobe kako dobro službo in je to načelo razvidno tudi iz poverjeniko- vega nagovora na letošnji pokrajinski skupščini — in to še pod prejšnjim re- žimom. Pozivamo članstvo, da trdno vztraja pri tem načelu in se ne da begati z imenovanji! Organizacija je smatrala za svojo dolžnost, sodelovati pri imeno- vanjih in sicer le zaradi tega, ker je bil višji šolski svet ukinjen in je prišlo učiteljsvo s tem ob svoje zastopnike, dru- gače pa smatra to izven svoje kompet- ence. Uporabila je pri predlogih pravi- čne mere in načela, kolikor se pač dajo upoštevati pri mnogih kompetentih na eno samo učno mesto, katero dobi lahko le en prosilec.

Prepričani smo, da je zaman upa- nje vseh onih, ki menijo, da bodo rušili

našo organizacijo s kompetencami in imenovanji!

V Ljubljani, 16. avgusta 1924.

Za Poverjeništvu UJU, Ljubljana.

Luka Jelenc,  
poverjenik.

— **Prihodnja številka »Učiteljskega tovariša«** izide zaradi Glavne skupščine UJU v Dubrovniku šele po 1. septembru, zato smo dali današnji številki prilogo.

— **Zahteve Osrednje Zveze glede iz- premembe uradniškega zakona** in razvr- stitilne uredbe, ki jih je predložila vladi: A. **Obče zahteve.** 1. K uredbi o dra- ginjskih dokladah. Načelo pri od- ločitvi teh doklad naj bi bilo v smislu re- solucije z dne 17. decembra 1923. v No- vem Sadu, kratko izraženo, takšno, da bo v polni meri ustrezalo zahtevam, iz- raženim pod točkama a) — d), odstavek II. te resolucije. Ugotavljamo, da vlada ni vodila računa o danih obetih in da je zla- sti s popolno brezbriznostjo šla preko zahteve 100% povečanja draginjskih do- klad za drž. upokojence in da velja še danes docela neutemeljena in nesocijalna razlika med osnovnimi pokojninami, ki se izplačujejo deloma v dinarjih, a veli- kemu delu še vedno v kronah, ki že dav- no niso več plačilno sredstvo naše kralje- vine. Ker draginja od 1. maja t. l. kot dneva, ko je stopila v veljavo nova ureb- ba o draginjskih dokladah, absolutno ni padla, je bilo treba, da ostanje draginjs- ke doklade tudi za tiste drž. nameščence, ki so se jim te doklade z novo uredbi zmanjšale, najmanj takšne, kakor so bile pred 1. majem t. l. V tej konsekvenci mo- ramo dalje glede 2. izplačila razli- ke med prejšnjimi in novimi temeljnimi ter položajnimi plačami zahtevati, da se ta razlika za čas od 1. oktobra 1923. do 30. aprila 1924 po odbitku prejetih avansov izplača v najkrajšem času, ker je nje izplačilo za- gotovljeno v čl. 249. zakona o civilnih uradnikih in ostalih drž. nameščencih z dne 31. junija 1923. Da vlada ne bi imela zadostnega budgetnega kritja za izplači- lo te razlike, je docela izključeno, saj je znano, da se v to svrhu z zakonom o proračunskih dvajajstinah za mesec ok- tober-december 1923 in januar-marec 1924. določena specialna kredita (člen 3. obeh zakonov) v skupnem znosu 400.000 Din nista porabila. — 3. Uredbe o razvrstitvi drž. uslužbencev sploh ne moremo imenovati uredbu, ker ničesar ne ureja, ampak je nasprotno na- pravila prav v vseh resorih drž. name- ščencev nedogleden kaos in s tem via facti z globoko zarezom v pridobljene pravi- vice povzročila med drž. nameščenci burjo ogorčenja in nezadovoljstva. Za to predlagamo: za pokrajine, v katerih so bili popreje normirani takozvani činovni razredi, prepuščajoč za ostale dele naše države tem načelom odgovarjajoči pro- porc, oziroma razmerje — brezpogojno revizijo na sledeči osnovi: I. kate- gorija. VI. činovni razred in višje 3. gru- pa; VII. činovni razred in višje 4. grupa; VIII. činovni razred in višje 5. grupa; IX. činovni razred in višje 6. grupa; X. či- novni razred in višje 7. grupa; XI. činov- ni razred in višje 9. grupa. — II. kate- gorija. VII. čin. razred in višje ter VIII.

čin. razred z nad 20 let službe 1. grupa; VIII. čin. razr. in IX. čin. razr. in z nad 15 letno službo 2. grupa; ostali uradniki IX. čin. razreda in X. činovnega razreda 3. grupa; XI. činovnega razreda 4. grupa; pripravniki 5. grupa. — III. kate- gorija. VIII. činovni razred in višja ter IX. čin. razr. z nad 15 letno službo 1. grupa; ostali uradniki IX. in X. činovnega razr. 2. grupa; X. činovnega razreda 3. grupa; pripravniki 4. grupa. Za uradnike, ki služ- bujejo v višji kategoriji, kakor zanjo od- govarja njihova šolska sprema, naj se za prehodno dobo in brez izbegavanja izvaja člen 230. zak. o civilnih drž. uradnikih. 4. Zakon o civilnih drž. uradni- kih niti približno ni zadovoljil drž. uslužbencev in upokojencev. Zato naj vi- soka vlada z vso energijo deluje na to, da se s posebnim zakonom izpremene omi- nozni členi 234., 239., 240. in 246. na način, kakor je bil predlagan v točki I. resolu- cije »Glavnega Saveza« z dne 12. novem- bra 1923. v Beogradu, oziroma v smislu načrta zakonodavnega odbora, ki ga je bil le-ta predložil koncem leta 1922. Na- rodni skupščini. Vse to, kar smo doslej navedli, smatramo za minimalne zahteve, od katerih ne moremo odstopiti pod no- benim pogojem. 5. Ugodnost polo- vičnih voženj na drž. železni- cih in parobrodih. Vsem dr- žavnim aktivnim in upokojenim na- meščencem naj se prizna stalna ugod- nost do polovičnih voženj po vseh drž. železnicah in parobrodih. Ta zahteva, ki smo jo v naših spomenicah že ponovno utemeljili, je v primeri z milijonskimi do- hodki ministrstva saobračaja tako malen- kostna, da državnega budžeta ne more spraviti iz ravnovesja. Sicer pa je bila enaka olajšava priznana vsem tem drž. nameščencem že pod Avstrijo. Znano dej- stvo je, da potuje drž. nameščenec v pri- vatnih poslih le tedaj, kadar to zahtevajo neizbežne okoliščine in da mu za daljše iz- lete nedostaja gmotnih sredstev. Ako bi ministrstvo saobračaja iz nam neznanih razlogov ne moglo pristati na stalno ugodnost polovičnih voženj, potem pro- simo, da se sedaj veljavne legitimacije za trikratno polovično vožnjo proširijo vsaj najmanj na desetkratno takšno vožnjo v letu. — B. **Specijalne zahteve.** 1. Uvr- stitev mesta Ljubljane in Ma- ribora v I. draginjski razred. Kot specijalno lokalno zahtevo predna- šamo visoki vladi, da se uvrstita mesti Ljubljana in Maribor v I. draginjski razr. za odmero osebnih draginjskih doklad. O tem vprašanju se je leta 1923 že bavilo ministrstvo notranjih zadev, pa je njega rešitev iz nepojmljivih nam razlogov od- ložilo. Pokrajinska uprava za Slovenijo je tedaj stavila z vsemi dokazili o dra- ginjskih razmerah v teh dveh mestih ute- meljeni predlog, vsled česar bi bilo vsako ponovno utemeljevanje odveč. Dokdoli iz Ljubljane ali Maribora se je zadnjega pol leta mudil v Beogradu, ob brez vsakih predsodkov in docela objektivno lahko potrdil, da se da v I. draginjski razred uvrščenem prestolnem mestu Beogradu, ako izvzamemo stanovanjsko vprašanje — ceneje živeti, kakor v omenjenih dveh mestih.

— **Za šefa kabineta v ministrstvu** prosvete je imenovan g. profesor Avse-

c. kr. profesorji Nemci, kakor ne a. o. Slo- venci.

Moj profesor Franković pa ni bil ide- alist samo za katedrom, namreč tudi v življenju. Na razpolago nam je dal svojo knjižnico ter pozneje priporočil vsakemu, naj se obrne radi hrvatskega čtiva tudi do prof. Spinčiča, ki je tedaj bival kot okr. šol. nadzornik v Kopru. Uporabljali smo njegovo bogato knjižnico za izpopolnitev znanja v srbohrvaščini. Celu na počitnice smo si izposojevali knjige obeh hrvatskih rodoljubov.

Na razstanku po dovršenem drugem izpitu se je poslovil ravnatelj kot duhov- nik: »Molite za mojo dušo, ko boste čuli, da J. Revelante-ja ni več med živimi!« A F. Franković je rekel: »Veselo me bo, če bom slišal v vas, da ste vrli Slovenci in Slovani z duhom, srcem in rokami!« Mene je vprašal, kaj zopet snujem in pišem. Ne spominjam se več, kaj sem odgovoril; spominjam se pa prav dobro, na sem vi- del svojega profesorja na marsikateri večji veselici v Divači, v Sežani in Po- stojni tudi pozneje, ko je bil ravnatelj učit. v Kastvu. Znak, da mu je bil napredek in probuda sloven. plemena prav tako pri- srcu kot hrvatskega — Jugoslovan, ki je v svobodni domovini tudi legal k počitku. Zato smo nanj ponosni, v nas živi njegov spomin.

Te skromne vrstice naj veljajo tudi imenom nas vseh, ki smo ga poznali, ga čislali, ljubili in slušali, za pesem nagrob- nico na sveži gomili v Drenovi, v doma- čih zemlji, ki jo je naš nepozabni vzornik ljubil toli goreče:

»Pomlad se povrne...«

Ivo Trošt.

## Cvetke na grob.

† prof. Fr. Frankoviću.

Pred mnogimi leti je bil moj učitelj v srbohrvaščini in je umrl prošli teden av- gusta m. v svojem rojstnem kraju Dreno- vi in Istri, ožji rojak prof. Spinčiča, dr. La- ginja in prof. Milohniča — star 75 let. O pokojniku ne bo pisal literarni zgodovi- nar, ne umetniški kritik, a spomin v sr- cih njegovih uencev mu ostane svež in lep, dokler i nas ne zagrne domača ruša.

Jeseni l. 1881. pride nekega dne rav- natelj J. Revelante s cilindrom v roki v I. razred slov. odd. držav. učiteljskega v Kopru in pokaže na originalen način raz- merje glede na število učiteljev na Pri- morskem po jezikovni usposobljenosti: Srbohrvaški učitelji imamo do prsi, slovenskih do ust, laških preko glave. Z gesto, ki je potrdila ravnateljevo nedo- statno znanje nemščine, je zginit on in njegova »pinja«. Pa smo se zglasili Slo- venci skoro od kraja v prosti tečaj za srbohrvaščino. Pridružila sta se celo oba Italijana, (več jih ni bilo tista 3 leta.)

Franković je bil tudi knjižničar na zavodu. Toda njegove učne ure, pozne sicer — pozimi pri luči, so imele za nas privlačno moč. Celu slovnico je znal tako oživeti, da smo se obenem morali učiti tudi slovenski. In če je nismo znali, of, to je bila sramota, velik, domoljuben, celo poglavitni greh za mladega Slovana, ki namerava sam učiti svoj narod. V snov sam nas je znal tako poglobiti, da smo bili kar očarani. In kako bi mlad človek ne bil razočaran, ko so nas doslej vzgo- jevali v strahu božjem in samo v strahu božjem, kaj smo, kdo smo, kje so naši

krvni bratje, oh tega ne! Verski bratje so pravi bratje po sv. krstu, naj si so nas nemški »bratje« požrli na Koroškem in Štajerskem ob Donavu in ob Savi in Odri na milijone. Bratje!

Čitali smo Mažunaričev ep »Smrt Smail age Čengića«. Profesor sam je imel solzne oči, ko je pojašnjeval, kako govori pravoslavni duhovnik pred obhajilom mali četi crnogorskih junakov, ki se gredo Turkom osvetit za premnoge krivice:

Ah, da znadu svijeta puci ostali iz nizina, odkud vida ne ima, za krst časni, što ste vikli mrijeti, za krst časni i slobodu zlatnu. Ne bi zato barbarim' ne zvali, što vi mroste, dok su oni spali.

— Antim urale christianitatis — do nedavna nepriznani pastirji.

S ponosom trdim, da se je tedaj v marsikaterem mladem srcu vzbudil na- rodni ponos, da smo Jugoslovani, da smo Slovani. Take pobude nismo bili vajeni niti pri slovenščini, ne pri zgodovini ali zemljepisju. Polnili smo razum in spomin, srce je ostalo prazno, oh, prazno. Častno izjem v tem je delal prof. verouka F. P. Bog ga živi, če ga še ni pozval k sebi po plačilo. Ali na splošno so nas vzgajali v c. kr. državljane = avstrijsko-nemško: Stimmvieh. F. Franković je ob navadni narodni pesmi o Kraljeviču Marku znal po- seči v povestnico do porodice Nenjev, do vzrokov poraza na Kosovu, posegel je še globlje v slovansko neslogo — naš podedovani greh in bičal z zgovorno be- sedom kakor s škorpjoni. Časih smo se kar boječe ozirali v duri, kdaj se odpro in se na pragu zasveti v ravnateljstvih rokah tišta obilgata »pinja« ter nam mož zo-

pet pokaže z originalno mimiko, kaj ni prav ali pa vsem zabruši v lice očitek »Esel«. No, na vso srečo, toliko hrvašči- ne ravnatelj ni znal navzlic slovensko- laškemu pokolenju, ki se je — dobričina — rad bahal z njim in s sloven. sošolci na Dunaju n. pr. s Fr. Cigaletom i. dr.

Ob koncu IV. tečaja smo bili zreli na tri plati: kot gojenci učiteljskega, zreli za pouk srbohrvaščine (nekateri celo z uč- nim jezikom srbohrv.) in zreli Jugoslova- ni. Samo z Milanom Obrenovićem na srb. prestolu nismo bili zadovoljni: kanjala se je naslanjal na Dunaj, Dunaj pa nanj in na nas.

Glede razmerja med Srbi in Hrvati je razlagal F. Franković gojencem, da so en narod z dvema imenoma, ki rabi dve azbuki: latinico in cirilico. Tega pa nismo smeli »navzgor« omenjati niti v šol. na- logah. Zakaj prav tista leta so se ogla- šali na slovan. jugu učeni možje, ki so ugotovili, da je razlika med Hrvati in Srbi ista kot med vzhodom in zapadom. Pra- vaši na Hrvatskem so trdili, da smo Slo- venci planinski Hrvati, in Vijenac je pri- nesel sliko — planinske Hrvatice iz Tr- žaške okolice že par let prej.

Navyzlic temu smo bili Slovenci in Hrvati na drž. učiteljsku v Kopru tiste čase jedini v vseh nastopih: pri šol. mašah, pri koncertih in slavnostih.

V laškem Kopru smo čutili oblastnost Italijanov in njih ponos na majko Italijo čisto na lastnih hrbtih. Zato smo hiteli z mislijo in delom dokazovati, da tudi Slo- vani nismo kar tako-le za nič. In če je zadonel v kakem razredu ostenativno »U boj, u boj!« so Lahončki stisnili rep in zobe. Nič niso mogli proti naši slogi niti